

Regionledningskontoret
Yvonne Jonsson, Agneta Andersson

2024-05-21

Dnr: 2024/3852

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se
maria.wastfelt@regeringskansliet.se

Yttrande över Hållbar och högkvalitativ läkarutbildning och klinisk forskning U2024/01035

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över promemorian *Hållbar och högkvalitativ läkarutbildning och klinisk forskning* (U2024/01035).

Sammanfattning

- ALF-avtalet är ett avtal mellan svenska staten och regionerna. Regionerna borde därför ha varit en likvärdig part i utredningsprocessen.
- Region Östergötland förespråkar höjd total ersättning för regioner som har regionaliserad läkarutbildning där infrastrukturen för utbildningen och den kliniska forskningen kräver extra resurser. Den regionaliserade läkarutbildningen medför ett antal samhällsviktiga fördelar och bör därför ges ett adekvat stöd.
- Ersättningsnivån för forskningen måste spegla det stora engagemang som krävs för att klara målet om en internationellt konkurrenskraftig klinisk forskning, vilket också är en förutsättning för en högkvalitativ läkarutbildning. Grundbeloppet för forskningsersättningen bör därför vara i paritet med antalet helårsstudenter för *alla* regioner.
- ALF-avtalet är ett avtal mellan svenska staten och regionerna och bör därför ha en styrning där dessa parter är tydligt representerade. Region Östergötland avvisar därför förslaget om en ny styrgruppsammansättning (GUNS) och föreslår att uppdraget och mandatet för den nationella gruppen utreds vidare och att ett nytt förslag på styrmodell tas fram.

ALF-avtalets syfte (5.1)

Regionen stödjer förslaget att behålla ALF-avtalets huvudsakliga syfte inklusive systemet med Regionala ALF-avtal (RALF-avtal).

ALF-avtalets namn (5.2)

Regionen stödjer förslaget att anpassa ALF-avtalets namn och ersätta begreppet ”utveckling av hälso- och sjukvården” med ”nyttiggörande av klinisk forskning och ny kunskap i hälso- och sjukvården”.

Regionledningskontoret
Yvonne Jonsson, Agneta Andersson

2024-05-21

Dnr: 2024/3852

Finansieringsprinciperna (5.3.1)

Regionen stödjer grundtanken om att ALF-systemet och finansieringen ska vara ett robust och stabilt system över tid. Ett enkelt, tydligt och transparent finansieringssystem är en förutsättning för långsiktig planering och för att bibehålla hög nivå på läkarutbildningen och den kliniska forskningen. Nivån på ersättningen behöver dock justeras så att kostnadstäckningen blir mer realistisk.

Förutsättningar för verksamhetsintegrerat lärande (5.3.2)

Regionen stödjer att verksamhetsintegrerat lärande av hög kvalitet ska kunna bedrivas på samtliga läkarprogram och på likvärdiga villkor.

Klinisk forskning av hög kvalitet (5.3.3)

Regionen stödjer grundtanken att merparten av den ALF-finansierade forskningen ska vara fri samt bedrivas inom ramen för definitionen av klinisk forskning. Regionen ser dock ett behov av att skapa förutsättningar för en bred bas av kliniska forskare genom att även i viss mån kunna tillåta prekliniska och grundvetenskapliga projekt som har hög potential för att på relativt kort sikt leda till genombrott inom den kliniska forskningen.

Formerna för ersättningen (6.1.1)

Regionen förespråkar att ersättningen för såväl utbildning som forskning baseras på andelen helårsstudenter. Regionen förespråkar också höjd total ersättning för regioner som har regionaliserad läkarutbildning, där infrastrukturen för utbildningen och den kliniska forskningen kräver extra resurser. I Sydöstra sjukvårdsregionen bidrar den regionaliserade läkarutbildningen till stora samhällsviktiga fördelar och skapar dels möjlighet att utbilda fler och dels stärks möjligheterna att rekrytera medarbetare och studenter i den egna sjukvårdsregionen. Den regionaliserade läkarutbildningen driver även i hög grad hälso- och sjukvårdens utveckling, vilket i sin tur kommer invånarna till del. Det gynnar också beredskapen för kliniska studier på fler enheter än vad som annars varit möjligt.

Jämlik fördelning mellan de lärosäten som bedriver läkarutbildning (avsnitt 6.1.2)

En utökning av antalet helårsstudenter i Örebro (s. 125)

Regionen stödjer förslaget att justera antalet helårsstudenter så att det överensstämmer med det faktiska antalet som utbildas till läkare.

Oförändrat antal helårsstudenter i övriga regioner (s. 125)

Regionen stödjer förslaget att behålla det minsta antalet helårsstudenter som staten förväntar sig att regionerna ska ta emot.

En ökning av antalet helårsstudenter för samtliga regioner från 2027 (s. 126)

Regionen stödjer förslaget att öka ALF-regionernas antal helårsstudenter från och med 2027 då det gamla läkarprogrammet avslutas våren 2026.

Regionledningskontoret
Yvonne Jonsson, Agneta Andersson

2024-05-21

Dnr: 2024/3852

Förslag till förändrad ersättning (6.2.1)

Regionen stödjer att ALF-ersättningen per helårsstudent ska öka. Läkarutbildningen är underfinansierad och dagens statliga ersättningsnivå tär ekonomiskt på verksamheten och sjukvården. Konsekvensen blir att ersättningen för klinisk forskning delvis används för att kompensera utbildningskostnaderna. Det innebär i sin tur att resurserna till den kliniska forskningen urholkas. Idag måste även klinikerna bidra med ersättning för att nå full kostnadstäckning. Regionen instämmer med att ersättningen ska höjas men argumenterar också för att *substantiellt* höja ersättningen för utbildningen.

Regionen är kritisk till att fortsatt utgå från fördelningen som togs fram i samband med Läkarutbildningsutredningen som genomfördes 2013. Regionen anser att antalet studenter som kalkylen baseras på ska utgå från aktuella siffror och inte på beräkningar från 2013. Utgångspunkten bör vara att utgå från så aktuella siffror som möjligt.

Regionen förordar att den planerade höjningen av ersättningen per helårsstudent tidigareläggs, då den ökade kostnaden gäller redan från våren 2024 och därmed påverkar regionerna redan nu.

Utvärdering av läkarutbildningen (6.4)

Regionen ser positivt på förslaget att upphöra med utvärderingen av förutsättningarna för att bedriva läkarutbildning inom ramen för utvärderingen av universitetssjukvården.

Definitionen av klinisk forskning (7.2)

Regionen avvisar förslaget att utöka definitionen av klinisk forskning med tillägget ”...och som kräver tillstånd av Läkemedelsverket eller Etikprövningsmyndigheten”. Definitionen av klinisk forskning har sedan det introducerades blivit etablerat såväl som accepterat. Regionen ser ingen anledning till att införa tillståndsplikt av statliga myndigheter i definitionen av klinisk forskning. Om tillägget skulle accepteras riskerar också viss klinisk forskning att undantas från att kunna finansieras av ALF-medel.

Universitetssjukvårdsbegreppet (7.3)

Regionen noterar att processen med att utvärdera universitetssjukvården har haft en tydligt kvalitetsdrivande inverkan på den kliniska forskningen, kvaliteten på läkarutbildningen och på den evidensbaserade utvecklingen av hälso- och sjukvården. Att utse universitetssjukvårdsenheter (USVE) har ytterligare drivit på utvecklingen av hälso- och sjukvården på ett sätt som tidigare insatser inte lyckats med. Regionen ser fördelar med att behålla en nationell incitamentsstruktur men formerna för en sådan behöver utredas, eventuellt genom att utvärderingen av universitetssjukvården utgör en del av Vetenskapsrådets utvärdering av den kliniska forskningens kvalitet.

Behov inom strategiska områden (7.4)

Regionen stödjer förslaget att varje ALF-region får besluta om satsningar utifrån bedömningar av regionala behov, infrastruktur samt medel för internationellt eller europeiskt samarbete.

Regionledningskontoret
Yvonne Jonsson, Agneta Andersson

2024-05-21

Dnr: 2024/3852

Förslag till fördelning vid oförändrade anslag (7.5.1)

Regionen är kritisk till att fortsatt använda nuvarande procentuella fördelning mellan ALF-regionerna. Oavsett om anslagen är oförändrade eller vid en ökning av ALF-ersättningen ska den nya principen som baseras på helårsstudenter användas (se kommentar under 6.2.1). Läkarutbildningen utgör ett intrång i alla regionernas verksamheter och att cementera nuvarande snedfördelning fortsätter att gynna respektive missgynna samma regioner.

Historiskt har vissa regioner länge varit förfördelade både när det gäller andelen av det totala beloppet för ersättningen för klinisk forskning och för utbildning. Region Östergötland har sedan 2015 haft en lägre andel av både utbildningsersättning och forskningsersättning i förhållande till andelen helårsstudenter i riket. I det nu gällande ALF-avtalet beräknas Region ha 13,1 % av det totala antalet studenter men får ersättning som motsvarar 8,1 % (utbildning) respektive 8,0 % (forskning). Konsekvensen har blivit att forskningsdelen måste användas för att kompensera för klinikens insatser i utbildningen och för att hålla underskottet så lågt som möjligt. Det innebär i sin tur att resurserna till den kliniska forskningen urholkas. Detta är en situation som inte kan fortgå och den äldre fördelningsmodellen i procent behöver därför justeras.

Förslag om och fördelning av en ökning av ALF-ersättningen (7.5.2)

Regionen välkomnar förslaget att staten utökar sin satsning på klinisk forskning vid ALF-regionerna. Regionen anser dock att förslaget att basera en del av fördelningen på högciterade artiklar inte utgör en adekvat spegling av den kliniska forskning som ALF-avtalet avser att stötta. Regionen förordar en utredning av en bredare ansats som tar hänsyn till forskningens genomslag och nyttiggörande för hälso- och sjukvården.

Uppgifter och funktion för en nationell grupp för uppföljning och nationell samverkan (GUNS) (7.7)

Regionen avvisar förslaget till ny styrmodell, inklusive den föreslagna akronymen. ALF-avtalet är ett avtal mellan svenska staten och regionerna och bör därför ha en styrning där dessa parter är tydligt representerade. Regionen föreslår att uppdraget och mandatet för den nationella gruppen utreds vidare och att ett nytt förslag på styrmodell tas fram.

GUNS roll i uppföljning av ALF-avtalet (7.8.1)

Regionen hänvisar till kommentaren på punkt 7.7, dvs. att uppdraget för den nationella gruppen utreds vidare och att ett nytt förslag styrmodell tas fram.

Redovisning av den samlade resursanvändningen (7.8.2)

Regionen vill förmedla att inom regionen redovisas ALF-medlen på en mer detaljerad nivå än den som krävs för åiterrapporteringen till Linköpings universitet. Mer detaljerad information kan även lämnas till staten om så önskas, även om utredaren antyder att så inte är fallet. En enkel redovisningsmodell för regionernas motprestationer för ALF-medlen välkomnas däremot. Regionen hänvisar till kommentaren på punkt 7.7, dvs. att uppdraget för den nationella gruppen utreds vidare och att ett nytt förslag till styrmodell tas fram.

Regionledningskontoret
Yvonne Jonsson, Agneta Andersson

2024-05-21

Dnr: 2024/3852

Utvärderingar i ALF-avtalet (7.9)

Regionen stödjer förslaget att det även i framtiden ska genomföras utvärderingar av den kliniska forskningen kopplat till ALF-avtalet.

Utvärdering av universitetssjukvården (7.9.1)

Regionen ser fördelar med att delar av utvärderingen av universitetssjukvården flyttas till Vetenskapsrådets utvärdering av den kliniska forskningen, om utvärderingen av universitetssjukvården ska upphöra som en del av ALF-avtalet. Som tidigare nämns ser regionen fördelar med en nationell incitamentsstruktur för universitetssjukvården men formerna för en sådan bör utredas. Regionen ser Socialstyrelsen som den naturliga myndighetspartnern för hälso- och sjukvården varför Vetenskapsrådet bör samordna arbetet med Socialstyrelsen.

Utvärdering av den kliniska forskningens kvalitet (7.9.2)

Regionen förespråkar längre tidsintervall än fyra år, förslagsvis sex år, för utvärderingen av den kliniska forskningens kvalitet. Regionen ser ett värde i att, som utredningen föreslår, utvärderingarna lägger större vikt vid att identifiera utvecklings- och förbättringsbehov. I övrigt hänvisar Regionen till kommentaren på punkt 7.7.

Uppföljning av utvärdering av den kliniska forskningens kvalitet (7.9.3)

Regionen hänvisar till kommentaren på punkt 7.7 men instämmer i att det är viktigt att lärdomar kan dras av utvärderingen av den kliniska forskningen.

Resursfördelningsmodell (7.10)

Regionen tillbakavisar förslaget i sin nuvarande form. Konsekvenserna av förslaget är i hög grad kopplade till statens val av nivå för finansieringen av den kvalitetsbaserade forskningsersättningen. Om fler regioner ska ha möjlighet att hamna i den högsta kategorin krävs ett *mycket* substansiellt tillskott av medel från staten.

Marie Morell
Regionstyrelsens ordförande

Mikael Borin
Regiondirektör